

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EY) N:o 767/2008, asetuksen (EY) N:o 810/2009, asetuksen (EU) 2017/2226, asetuksen (EU) 2016/399, asetuksen 2018/XX (yhteentoimivuudesta annettu asetus) ja päätöksen 2004/512/EY muuttamisesta ja neuvoston päätöksen 2008/633/YOS kumoamisesta (VIS-asetuksen ja siihen liittyvien muiden säädösten muuttaminen ja kumoaminen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EY) N:o 767/2008, asetuksen (EY) N:o 810/2009, asetuksen (EU) 2017/2226, asetuksen (EU) 2016/399, asetuksen 2018/XX (yhteentoimivuudesta annettu asetus) ja päätöksen 2004/512/EY muuttamisesta ja neuvoston päätöksen 2008/633/YOS kumoamisesta (VIS-asetuksen ja siihen liittyvien muiden säädösten muuttaminen ja kumoaminen) (U 93/2018 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 14/2020 vp - U 93/2018 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikönpäällikkö Virpi Kankare, ulkoministeriö
- kansainvälisen yhteistyön yksikön päällikkö Matti Pitkäniitty, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Ilmari Uljas, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö

Viitetiedot

Valiokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnon HaVL 32/2018 vp.

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2020 vp

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 16.5.2018 VIS-asetuksen (Visa Information System) muutosehdotuksen (COM (2018) 302 final). Komission 12.12.2017 tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta antaman asetus ehdotuskokonaisuuden toteuttaminen edellyttää myös viisumitietojärjestelmän (VIS) edelleen kehittämistä. Ehdotus täydentää komission 14.3.2018 antamaa viisumisäännösten muuttamista koskevaa ehdotusta (COM (2018) 252 final).

Neuvoston kanta VIS-muutosehdotukseen on muodostettu joulukuussa 2018. Kolmikantaneuvottelut parlamentin kanssa käynnistyivät kuitenkin vasta lokakuussa 2019 parlamentin järjestäytyttyä uudelleen vaalien jälkeen. Asetusmuutoksen teknisen luonteen ja viimeisimmäksi COVID-19-tilanteen asettamien rajoitusten vuoksi neuvottelut parlamentin kanssa ovat edenneet hitaasti.

Neuvottelujen myötä asetukseen on todettu tarvittavan tarkempia säännöksiä muihin EU-tietojärjestelmiin VIS-järjestelmästä tehtävien automaattisten tarkistusten osalta. Lisäksi VIS-asetuksen muutoksen yhteyteen on todettu välttämättömäksi sisällyttää täydentäviä muutoksia muihin lainsäädäntöinstrumentteihin, joiden avulla varmistetaan yhteentoimivuus muiden EU-tietojärjestelmien kanssa VIS-toimintoihin kuuluvien automaattisten tarkistusten yhteydessä.

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä selostetaan neuvottelujen etenemistä ja tarkennetaan eräiltä osin aiemmin hyväksyttyä Suomen kantaa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto on linjannut Suomen kansalliset kannat koskien VIS-asetuksen muuttamista valtioneuvoston kirjelmässä U 93/2018 vp. Tässä U-jatkokirjeessä toistetaan eräitä kohtia Suomen kannassa neuvottelujen eteneminen ja todennäköinen VIS-asetusta koskevan neuvoston mandaatin päivittäminen huomioiden.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että VIS-järjestelmän lainsäädäntömuutoksissa pyritään laadukkaaseen ja kokonaisvaltaiseen lopputulokseen ja näin ollen lainsäädäntöön, jonka soveltaminen on selkeää.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että VIS-järjestelmästä tehtävien automaattisten tarkistusten säännöksiä selkeytetään ja tarkistetaan. Selkeä lainsäädäntöpohja ja selkeästi säädellyt käyttöoikeudet tukevat paitsi tietoteknisen pohjarakenteen luomisessa myös käytännön toimijoita. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että osumien ja niihin sisältyvien tietojen käsittelyä selkeytetään tiedon luonteen mukaisesti. Erillisen VIS nimetyn viranomaisen luomiseen valtioneuvosto suhtautuu niin ikään myönteisesti, mutta toivoo, että jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus nimetä ko. viranomaisen omat kansalliset rakenteet ja erityispiirteet huomioiden.

Valtioneuvosto kiinnittää edelleen huomiota siihen, että VIS-muutosehdotus linkittyy mm. tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta annettuun asetuskokonaisuuteen (Interoperability Regulatori-

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2020 vp

on). Tämä huomioiden, valtioneuvosto pitää myönteisenä sitä, että VIS-muutosehdotusta täydennetään tarpeelliseksi katsotuin osin, jotta muutettu VIS-järjestelmä voi toimia suunnitellusti osana EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuuskokonaisuutta.

Valtioneuvosto pitää edelleen tärkeänä, että VIS-muutosehdotuksessa huolehditaan perusoikeuksien kunnioittamisesta ja tietosuojan toteutumisesta.

Tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehukseen liittyviin määrärahaehdotuksiin ja täten myös VIS-asetusehdotuksen rahoitukseen EU:n budjetista vuodesta 2021 eteenpäin otetaan kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Käsiteltävänä olevan VIS-asetuksen (Visa Information System) muuttamista koskevan komission ehdotuksen yleisenä tavoitteena on parantaa turvallisuutta EU:ssa ja sen ulkorajoilla, helpottaa laillisesti matkustavien oikeutta ylittää ulkoraja, liikkua ja oleskella vapaasti Schengen-alueella sekä helpottaa ulkorajojen valvontaa. Lisäksi ehdotuksella on useita erityistavoitteita, jotka liittyvät muun muassa viisumihakemusmenettelyyn ja rajatarkastuksiin sekä jäsenvaltioiden väliseen tietojenvaihtoon. Valiokunta pitää näitä tavoitteita kannatettavina.

Kolmansien maiden kansalaisten tietoja rekisteröidään useisiin eri EU-tason tietojärjestelmiin. Tällaisia ovat esimerkiksi Schengenin tietojärjestelmä (SIS), viisumitietojärjestelmä (VIS) ja Eurodac. EU:n rajanylitystietojärjestelmä (EES), viisumivapaita kolmannen maan kansalaisia koskeva Euroopan matkustajatieto- ja lupajärjestelmä (ETIAS) ja eurooppalaiseen rikosrekisterijärjestelmään sisältyvä kolmannen maan kansalaisia koskeva keskitetty rekisteri (ECRIS-TCN) ovat täytäntöönpanovaiheessa. ETIAS- ja EES-järjestelmät on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2022. Komissio on pyrkinyt säätelemään näiden EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuutta antamalla tätä koskevan asetusehdotuskokonaisuuden (HaVL 6/2018 vp), johon myös käsiteltävänä oleva ehdotus liittyy.

Valiokunta pitää tärkeänä, että EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta huolehditaan. Saadun selvityksen mukaan neuvottelujen edetessä on todettu tarve täydentää asetusehdotusta säännöksillä, joilla täsmennetään VIS-järjestelmästä muihin EU-tietojärjestelmiin tehtäviä automaattisia tarkistuksia koskevaa sääntelyä. Lisäksi on katsottu välttämättömäksi sisällyttää muihin lainsäädäntöinstrumentteihin sellaiset säännökset, joiden avulla varmistetaan pääsy muihin EU-tietojärjestelmiin (SIS, VIS, ETIAS, EES, ECRIS-TCN, Eurodac, Europol, Interpol) VIS-toimintoihin kuuluvien automaattisten tarkistusten yhteydessä. Tämä on valiokunnan käsityksen mukaan keskeistä, jotta asianmukaiset rekisteritarkistukset saadaan tehtyä ja prosessit ovat sujuvia ja yhdenmukaisia. Sääntelyn tulee tältäkin osin olla selkeää ja tarkkarajaista.

Valiokunta tähdentää, että EU-tason tietojärjestelmien tulee muodostaa mahdollisimman selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus, jotta toimivaltaiset viranomaiset saavat nopeasti ja oikea-aikaisesti käyttöönsä tehtävissään tarvitsemansa ajantasaiset tiedot. Tietojärjestelmien yhteentoimivuus parantaa osaltaan viranomaistoiminnan tehokkuutta ja luotettavuutta. Hallintovaliokunta on asiassa aiemmin antamassaan lausunnossa (HaVL 32/2018 vp) korostanut, että korkeasta tieto-

Valiokunnan lausunto HaVL 10/2020 vp

suojan ja tietoturvan tasosta sekä perusoikeuksien turvaamisesta tulee huolehtia henkilötietojen käsittelyn kaikissa vaiheissa. EU:n tietosuojalainsäädännön mukaan biometriset tiedot ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja (ns. arkaluonteiset tiedot), joiden käsittelylle on asetettu erityiset edellytykset. Valiokunta viittaa muutoinkin mainitussa lausunnossaan esitettyihin näkökohtiin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 25.6.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Jenni Pitko vihr
varajäsen Mari Rantanen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo